

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ З ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»

**Матеріали X ювілейної Всеукраїнської навчально-наукової
конференції з міжнародною участю**

**«КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА
ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ
(ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ) НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ НА НОВОМУ ЕТАПІ»
(з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою
відеоконференцзв'язку)**

**18-19 квітня 2013 року
м. Тернопіль**

ЧАСТИНА 1

Тернопіль
ТДМУ
«Укрмедкнига»
2013

ІНТЕРНАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ З ФАРМАКОЛОГІЇ ЗА УМОВ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

В.М. Бобирьов, Т.О. Дев'яткіна, О.М. Важнича, Е.Г. Колот, Р.В. Луценко, А.Г. Сидоренко, С.Ю. Чечотіна

Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

INTERNALIZATION OF KNOWLEDGE ON PHARMACOLOGY UNDER THE CONDITIONS OF CREDIT-MODULE SYSTEM OF EDUCATION

V.M. Bobyrov, T.O. Devyatkina, O.M. Vazhnych, E.G. Kolot, R.V. Lutsenko, A.G. Sidorenko, S.Yu. Chechotina

Higher State Educational Establishment of Ukraine "Ukrainian Medical Stomatological Academy", Poltava

У статті аналізуються загальні питання, що стосуються інтерналізації, зокрема інтерналізації професійно-орієнтованих знань студентами вищих навчальних закладів. На прикладі вивчення фармакології студентами-медиками автори розкривають системно-стратегічні, змістовно-педагогічні та суб'єктно-особистісні умови інтерналізації знань за умов кредитно-модульної системи навчання.

Ключові слова: інтерналізація, професійно-орієнтовані знання, фармакологія.

Some general issues relating to internalization including the internalization of professionally oriented knowledge by the students in higher education are analyzed in the article. The authors use pharmacology teaching to medical students to reveal systematic and strategic, content-pedagogical and subject-personal preconditions to internalization of knowledge under the credit-module system.

Keywords: internalization, professionally-oriented knowledge, pharmacology.

Вступ

Професійно-орієнтовані знання являють собою ієрархічно впорядковану, несуперечливу, взаємопов'язану і предметно-орієнтовану систему понять, законів, принципів, фактів, які відображають специфіку та особливості професійної діяльності, що включають відносини і зв'язки між інформаційними одиницями, способи оперування понятійними ознаками, а також міждисциплінарність, узагальненість та системність, що забезпечує їх затребуваність у професійній діяльності фахівця [1].

Відомо також, що будь-яке навчання є засвоєнням досвіду (знань) слухачами настільки, що вони стають для них звичними і такими, що застосовуються в повсякденній практиці. Цей процес засвоєння інформації, знань, ролей, ціннісних якостей характеризується поняттям «інтерналізація», або «інтеріоризація» [2].

Інтерналізація (від лат. *Interims* – внутрішній) – це процес засвоєння зовнішніх структур, в результаті якого вони стають внутрішніми регуляторами [3]. У соціології інтерналізацію визначають як процес переходу знання із суб'єктивного в об'єктивне для суспільства, після чого воно може бути передане наступним поколінням [3].

У психології інтерналізацією називають процес перетворення зовнішніх реальних дій, властивостей предметів, соціальних форм спілкування в стійкі внутрішні якості особистості через засвоєння індивідом вироблених у суспільстві норм [4]. У психоаналітичній традиції інтерналізація розуміється як механізм, за допомогою якого об'єкти зовнішнього світу отримують постійне психічне представництво, тобто за допомогою якого сприйняття перетворюються на образи, що формують частину нашого психічного вмісту та структури [5].

Інтерналізація – це складний механізм, який передбачає свідоме й активне сприйняття навколишнього світу, а також активне відтворення прийнятих норм і цінностей у своїй діяльності [6]. Крім того, інтерналізація включає прийняття на себе відповідальності, інтерпретацію значущих подій як результату своєї власної діяльності. У педагогіці інтерналізацію (інтеріоризацію) вивчають як спосіб для мотивації в процесі навчання [7]. При інтерналізації відбувається засвоєння цінностей такою мірою, що вони визначають поведінку індивіда.

Мета роботи – проаналізувати теоретичні підходи і практичні можливості інтерналізації при вивченні фармакології студентами медичного вищого навчального закладу (ВНЗ) за умов кредитно-модульної системи навчання.

Основна частина

Коли йдеться про вищу освіту, інтерналізація визначається як процес і результат засвоєння й перетворення знань у професійно-орієнтовані [8]. Він характеризується специфічною трансформацією пізнавальних об'єктів у внутрішньо-привласнені, особистісно-значимі, що дозволяють вирішувати професійні завдання майбутньої професійної (зокрема, лікарської) діяльності.

Інтерналізація професійно-орієнтованих знань студентами ВНЗ детермінована соціальними, економічними та культурними умовами розвитку суспільства, а також принципами, що відображають специфіку майбутньої професії, та включає в себе наступні етапи: діагностичний («занурення») студентів у реальну діяльність для виявлення труднощів, неоднозначності, негативного фону професії), мотиваційно-ціннісний (формування цінностей і сенсів майбутньої професійної діяльності), образно-діяльнісний (забезпечує введення студентів у майбутню професію через квазіпрофесійну діяльність), суб'єктно-рефлексивний (усвідомлення інтерналізації як результату присвоєння професійно-орієнтованих знань) і ресурсно-стратегічний (стимулювання потреби в саморозвитку та самовдосконаленні, які тривають надалі в реальній професійній діяльності) [9]. Єдність, взаємозв'язок і взаємозумовленість цих етапів забезпечує процес інтерналізації професійно-орієнтованих знань в процесі навчання у ВНЗ, у тому числі медичного профілю.

Інтерналізація професійно-орієнтованих знань у вищій школі повинна спиратися на відповідний технологічний підхід, ресурсні можливості якого актуалізуються через використання інноваційних технологій, сучасних форм і методів навчання (проектна діяльність, соціальне партнерство, метод модерації, метод креативного вирішення проблем, ділові ігри, навчальні семінари за інтернет-технологіями), активну продуктивну діяльність студентів у навчальному процесі, участь у науково-дослідній роботі, в молодіжних форумах та соціальних проектах [1, 9]. Пропонуються моделі тренінгового навчання, які сприяють становленню стійкої ідентифікації образу «Я - професіонал» [10].

Конкретизуючи ці загальні положення стосовно підготовки майбутніх лікарів, можна стверджувати, що інтерналізація професійно-орієнтованих знань з базисних та клінічних дисциплін буде результативною, якщо будуть реалізовані певні системно-стратегічні, змістовно-педагогічні та суб'єктно-особистісні умови. Системно-стратегічні передумови включають створення освітнього простору у ВНЗ, що передбачає спрямованість на професійне становлення і розвиток особистості студента з урахуванням специфічних характеристик майбутньої клінічної діяльності, адаптацію до сфери професійного континууму, що створює можливості занурення майбутніх медиків у реальну професійну діяльність, стимулюючи пізнавальну активність у процесі навчання. Змістовно-педагогічні передумови означають, що організація навчального процесу чітко відповідатиме завданням підготовки лікаря, будуть використовуватися сучасні педагогічні технології (інтерактивні, інформаційно-комунікаційні, технології квазіпрофесійної діяльності, дистантні та інтегративні технології), завдання інтеріоризації будуть вирішуватися на всіх етапах і в сукупності складових професійної підготовки, включаючи навчальні дисципліни, дисципліни за вибором та елективні курси. Суб'єктно-особистісні умови – це розвиток мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності лікаря через усвідомлення особистісної конкурентоспроможності на ринку праці, особистих установок на пізнавальну активність у процесі навчання, усвідомлення себе як суб'єкта професії, присвоєння найважливіших біоетичних цінностей.

При викладанні фармакології системно-стратегічними передумовами інтерналізації професійно-орієнтованих знань є увага до загально-фармакологічних понять та концепцій, що дозволяють зрозуміти описання будь-якого лікарського засобу; визначення базисних лікарських препаратів, властивості яких створюють основу для характеристики фармакологічних груп; спрямованість навчального процесу на вміння доцільно призначати лікарські препарати за певних клінічних ситуацій, особливо тих, що потребують невідкладної допомоги, а також на правильне виписування ліків у відповідності до діючих правил та законодавчих актів. До стратегічних засад, на нашу думку, слід також віднести біоетичне «забезпечення» фармакологічних знань, зокрема усвідомлення ризиків, пов'язаних із побічною дією ліків, нехтуванням протипоказаннями та поліпрагмазією.

Змістовно-педагогічні передумови інтерналізації фармакологічних знань забезпечуються шляхом квазіпрофесійної діяльності студентів, які під час практичних занять постійно виписують рецепти на лікарські засоби з використанням бланків, що імітують реально існуючі форми, та

скріплюють свій рецепт власним підписом. При цьому студенти залучаються до аналізу вже виписаних рецептів. Перехід зовнішніх знань в інтеріоризовану форму при викладанні фармакології досягається широким використанням ситуаційних задач, які містять міждисциплінарну інформацію і сприяють інтерналізації не тільки академічних знань, а й самого алгоритму прийняття обґрунтованого клінічного рішення. Серед сучасних технологій інтерналізації фармакологічних знань слід вказати різноманітні види тестування: вхідний тест-контроль на кожному практичному занятті (по 10-20 тестів), тести для самопідготовки студентів до практичних занять (по 10 тестів з еталонами відповідей та 25-35 тестів без відповідей), заключні модульні контролі (комп'ютерне тестування, під час якого студентам пропонується виконати 25 тестів першого рівня за умов ліміту часу), заключний контроль з предмету (100 тестів за всіма розділами фармакології за умов значного ліміту часу). Наш досвід показує, що кількаразове повторення ключових питань фармакології у стислій формі тесту «питання – відповідь» дозволяє досягти їх інтерналізації та автоматичного використання в разі необхідності.

Кредитно-модульна система навчання створює оптимальні суб'єктно-особистісні умови для інтерналізації професійних знань і цінностей студентами медичного ВНЗ. При викладанні фармакології, як і при навчанні іншим предметам, рейтингова система оцінювання знань, виконання індивідуальних завдань творчого характеру, участь у студентській науковій роботі виробляють стереотип нормальної конкуренції, прагнення досягати кращих результатів та постійно вдосконалювати свої професійні знання, що відповідає міжнародним ціннісним стандартам фахівця-професіонала.

Отже, інтерналізація професійно-орієнтованих знань, як загальне педагогічне поняття, може бути поширена на викладання фармакології студентам медичного ВНЗ, що передбачає визначення стратегії цього процесу, застосування нових освітніх технологій та засвоєння цінностей майбутньої професії лікаря, у тому числі потреби постійно підвищувати свій професійний рівень.

Висновки

1. Інтерналізація у сфері вищої освіти – це процес і результат засвоєння й перетворення знань у професійно-орієнтовані, який детермінований соціальними, економічними та культурними умовами розвитку суспільства.

2. Результативність інтерналізації професійно-орієнтованих знань з базисних та клінічних дисциплін, що викладаються в медичному ВНЗ, забезпечується реалізацією певних системно-стратегічних, змістовно-педагогічних та суб'єктно-особистісних передумов.

3. При викладанні фармакології студентам-медикам стратегія інтерналізації професійно-орієнтованих знань зумовлюється необхідністю раціонально призначати та коректно виписувати рецепти на лікарські засоби в майбутній професійній діяльності; вона реалізується за допомогою сучасних педагогічних технологій і поєднується з посиленням мотивації до навчання, характерним для кредитно-модульної системи.

Література

1. Пушкарєва Т.В. Основополагающие принципы интериоризации профессионально-ориентированных знаний студентами в вузе / Т.В.Пушкарєва // Перспективы науки. – 2011. – № 12 (27). – С. 67– 70.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология / И.А. Зимняя. – М.: Логос, 2009. – 384 с.
3. Российский энциклопедический словарь : в 2 книгах / [ред. А.М. Прохоров]. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2001. – 2015 с.
4. Большой психологический словарь / [ред. Б.Г. Мещерякова, В.П.Зинченко]. – М.: Прайм-Еврознак, 2003. – 672 с.
5. Яницкий М.С. Ценностные ориентации личности как динамическая система / М.С. Яницкий. – Кемерово: Кузбассвузиздат, 2000. – 98 с.
6. Ананьев А.В. Интериоризация педагогами гуманистических ценностей образовательного учреждения: диалектика социального и профессионального / А.В. Ананьев // Психолого-педагогический поиск. – 2010. – №13. – С. 146-151.
7. Игнатъева Е.Ю. Менеджмент знаний в управлении качеством образовательного процесса в высшей школе: монография / Е.Ю. Игнатъева. – НовГУ им. Ярослава Мудрого. – Великий Новгород, 2008. – 280 с.
8. Пушкарєва Т.В. Интериоризация научного знания в процессе обучения в вузе / Т.В. Пушкарєва // Преподаватель XXI век. – 2009. – № 1. – С. 178 – 183.
9. Пушкарєва Т.В. Процесс усвоения теоретических знаний в процессе обучения в вузе / Т.В. Пушкарєва // Проблемы педагогического образования. - М.: МПГУ – МОСПИ. - 2009. - Вып. 32. – С. 40 – 43.
10. Серый А.В. Тренинговое обучение в вузе как условие интернализации смысла будущей профессии / А.В. Серый // Сибирский психологический журнал. – 2007. – № 26. – С. 181-185.

<i>В. С. Бірюков, О. О. Якименко, О. Я. Тягай</i> СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ	202
<i>В. С. Бірюков</i> НОВА ПАРАДИГМА ОСВІТИ: ЗНАННЯ НА КІНЧИКАХ ПАЛЬЦІВ	204
<i>В. М. Бобирьов, Т. О. Дев'яткіна, О. М. Важнича, Е. Г. Колот, Р. В. Луценко, А. Г. Сидоренко, С. Ю. Чечотіна</i> ІНТЕРНАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ З ФАРМАКОЛОГІЇ ЗА УМОВ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ	206
<i>Л. В. Богиня</i> ДЕЯКІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН	209
<i>О. І. Боднарюк, О. А. Андрієць</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	211
<i>В. Ф. Боєчко, В. І. Федів, О. І. Олар</i> РОЛЬ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З МЕДИЧНОЇ ТА БІОЛОГІЧНОЇ ФІЗИКИ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ	213
<i>Т. М. Бойчук, Н. Д. Яковичук, С. С. Дейнека, Д. В. Ротар</i> ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ З МЕДИЧНОЇ МІКОЛОГІЇ	214
<i>Л. М. Бойчук, Н. О. Федчишин</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У НІМЕЧЧИНІ В УМОВАХ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	217
<i>О. О. Болдіжар, В. М. Вайс, О. Т. Девіняк</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ПРИ ОЦІНЮВАННІ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ	219
<i>Ю. І. Бондаренко, О. В. Денефіль, Г. С. Сатурська, Н. Я. Потіха, С. М. Чарнош, В. Є. Пелих, Р. С. Усинський, К. Є. Юрїв</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗА ЦИКЛОВОЮ СИСТЕМОЮ НА КАФЕДРІ ПАТОЛОГІЧНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ У ДВНЗ „ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ”	221
<i>С. В. Василевич</i> РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ В ПРОЦЕСІ ОПАНУВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН	222
<i>Н. А. Василюшин, Є. Б. Дмухальська, Л. О. Кравчук</i> ВИКЛАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ХІМІЇ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	224
<i>С. О. Васюк С. О., А. С. Коржова А. С., Ю. В. Тимошик</i> ВИКЛАДАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ХІМІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА» В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ	225
<i>С. Н. Вадзюк, І. Я. Папінко</i> ПРАКТИЧНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ НОРМАЛЬНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ	226
<i>Н. О. Ветютнева, С. Г. Убогов, Л. Б. Пилипчук, В. І. Тодорова, Л. О. Федорова, А. П. Радченко</i> МІСЦЕ ТА РОЛЬ МОДУЛЮ “ЯКІСТЬ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ” У НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІНАХ ПІДГОТОВКИ ПРОВІЗОРІВ	227
<i>Ю. П. Вдовиченко, О. П. Мінцер, О. М. Вернер, В. В.Краснов</i> ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ КРЕДИТНИХ СИСТЕМ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ЛІКАРІВ ТА ПРОВІЗОРІВ	231